

บทที่ ๖

บทสรุป

บทบาทของนายทุนพ่อค้าภาคเหนือในระยะ พ.ศ. ๒๓๙๔ - ๒๔๒๓ อาจสรุปได้
จากพัฒนาการของกลุ่มนายทุนพ่อค้าภาคเหนือตามการแบ่งช่วงเวลาดังต่อไปนี้

๑. ระยะก่อนทางรถไฟมาถึงเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๓๙๔ - ๒๔๒๔

สภาพภูมิศาสตร์ของภาคเหนือซึ่งห่างไกลจากท่าเรือ แต่มีชายแดนติดต่อกับประเทศอื่น คือ พม่า จีน และลาว พร้อมทั้งมีเส้นทางเดินทางบกติดต่อกันมาแต่โบราณ ทำให้การค้าในระยะนี้มีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น คือมีพ่อค้าจากศูนย์กลางการค้าในพื้นที่อื่นเดินทางมาทำการค้าเพื่อสนองความต้องการสินค้าของคนในเมืองต่าง ๆ ทั่วภาคเหนือ คือ หนึ่ง พ่อค้าพม่าและไทยใหญ่นำสินค้าจากเมืองท่ามาทะเลหมิง และเมืองอื่น ๆ ในรัฐฉานมาขาย และสอง พ่อค้าจีนฮ่อนำสินค้าจากมณฑลยูนนานของจีนเข้ามา พ่อค้าสองกลุ่มนี้ใช้สัตว์ต่างบรรทุกสินค้าเข้ามา และสาม พ่อค้าคนจีนจากกรุงเทพฯและภาคกลางซึ่งนำสินค้ามาจากกรุงเทพฯ บรรทุกเรือขึ้นมาตามเส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยาเข้าสู่ภาคเหนือ การที่พ่อค้าจากต่างถิ่นเดินทางเข้ามาทำการค้าติดต่อกับเมืองต่าง ๆ ภาคเหนือ ทำให้เกิดเมืองต่าง ๆ ที่เป็นศูนย์กลางการค้าขึ้น โดยเฉพาะคือเชียงใหม่ซึ่งเป็นปลายทางของพ่อค้าทุกกลุ่ม

นอกจากมีการค้าโดยพ่อค้าต่างชาติเหล่านี้แล้ว พ่อค้าไม่ชาวอังกฤษก็ได้เข้ามาขายแคนจากประเทศพม่ามาทำกิจการป่าไม้ในภาคเหนือ ในขณะที่ป่ายังมีไม้สักอุดมสมบูรณ์ กิจการป่าไม้ในภาคเหนือจึงให้ผลประโยชน์แก่ทั้งเจ้าผู้ครองนครซึ่งมีฐานะเป็นเจ้าของป่า พ่อค้าไม่ชาวอังกฤษ ลูกจ้างของบริษัทป่าไม้อังกฤษซึ่งเป็นพ่อค้าชาวพม่า ตลอดจนแรงงานที่ใช้ในกิจการป่าไม้ซึ่งถูกนำมาจากลาว การขยายตัวของกิจการป่าไม้ได้ทำให้เงินรูปหรือเงินแถบเพิ่มปริมาณมากขึ้นในเศรษฐกิจภาคเหนือ เงินรูปนี้ถูกขนส่งข้ามไปมาระหว่างภาค

เหนือกับประเทศพม่า โดยพ่อค้าไม้อังกฤษเพื่อใช้จ่ายเป็นค่าแรงงานแก่ขุมและซื้อสินค้าในเมือง พ่อค้าพม่าเองก็นำเงินที่สะสมได้กลับเข้าประเทศบ้างหรือไม่ก็นำกลับไปซื้อสินค้ามาขายอีก

ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากกิจการป่าไม้และการค้าของพ่อค้าอังกฤษ พม่าและไทยใหญ่ ทำให้อังกฤษผลักดันให้ไทยต้องลงนามสนธิสัญญาเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๔๑๖ แยกต่างหากจากสนธิสัญญาเบาว์ริง เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ในกิจการทั้งสองของอังกฤษและคนในบังคับ การแทรกแซงทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมืองของอังกฤษนี้เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลไทยเข้ามาแทรกแซงและจัดระเบียบการปกครอง การคลัง ในภาคเหนือใหม่ และลดฐานะประเทศราชของล้านนาลงเป็นมณฑลพายัพและมหาราช เจ้าผู้ครองนครและเจ้านายทั่วไปถูกวิกรอนอำนาจการปกครองลง ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจก็พลอยลดทอนลงด้วย รัฐบาลไทยต้องการให้การปกครองภายในมณฑลพึ่งตัวเองได้จึงผลักดันให้เจ้านายเป็นผู้จัดเก็บภาษีเงินเค็ม

การประมูลเก็บภาษีจากผลผลิตของพ่อค้าคนจีนเป็นช่องทางที่สำคัญซึ่งได้สร้างโอกาสให้พ่อค้าคนจีนมีแหล่งสะสมทุนมากกว่าพ่อค้ากลุ่มอื่น ๆ ที่ทำการค้าเพียงอย่างเดียว นอกจากนั้นยังจยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้พ่อค้าคนจีนก้าวขึ้นมามีบทบาทนำพ่อค้าเชื้อชาติอื่น ๆ คือ การค้าทางเรือก้าวมาครอบงำตลาดสินค้าของภาคเหนือแทนการค้าทางบก ทั้งนี้เพราะประการแรก การค้าทางเรือแต่ละเที่ยวสามารถบรรทุกสินค้าได้ปริมาณมากกว่าการขนส่งด้วยวัวต่าง แม้ว่าจะใช้เวลาเดินทางนานกว่าก็ตาม ประการที่สอง จำนวนพ่อค้าคนจีนและปริมาณการค้าทางเรือเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และประการสุดท้าย เมื่อทางรถไฟสายเหนือสร้างมาถึงปากน้ำโพ นครสวรรค์ ซึ่งเป็นปากทางจากกรุงเทพฯ เข้าสู่ภาคเหนือในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ การค้าทางเรือไคร้ระยะทางและเวลาลง จึงทำให้การค้าทางเรือครอบงำตลาดสินค้าภาคเหนือได้ในที่สุด

ในระหว่างที่ทางรถไฟก่อสร้างขึ้นมาทางเหนือเรื่อย ๆ พ่อค้าจึงส่งสินค้าลงไปขายกรุงเทพฯ มากขึ้น โดยเฉพาะสินค้าที่มีน้ำหนักเช่น สุกกร ข้าว เป็นต้น การค้าชาलोंนี้ก็ยังคงอยู่ในมือคนจีน ด้วยเหตุนี้พ่อค้าคนจีนจึงมีขนาดของการค้าใหญ่กว่าพ่อค้าเชื้อชาติอื่น ๆ จนกระทั่งสามารถมีบทบาทนำในการค้า พร้อมกับกับที่พ่อค้าคนจีนขยายบทบาททางการค้าในเมือง กลุ่มผู้ถือหุ้นอื่น ๆ เช่น เจ้านายฝ่ายเหนือ และพ่อค้าพม่า - ไทยใหญ่ จีนฮ่อ ก็ได้พยายามแสวงหาความมั่งคั่งผ่านกิจการอื่น ๆ เช่น การสร้างตลาด ร้านค้าให้พ่อค้าเจ้าของกลุ่มเจ้านาย และการหันไปรับจ้างเป็นลูกจ้างบริษัทป่าไม้อังกฤษของพ่อค้าพม่า - ไทยใหญ่ แต่เมื่อเปรียบเทียบการสะสมทุนขั้นต้นของกลุ่มพ่อค้าคนจีนและกลุ่มหลังนี้ โดยทั่วไปกลุ่มพ่อค้าคนจีนจะมีศักยภาพและขนาดที่เหนือกว่า

๒. ระยะหลังทางรถไฟมาถึงเมืองเชียงใหม่ถึงสงครามโลกครั้งที่ ๒ พ.ศ.

๒๔๖๔ - ๒๔๘๔

เมื่อทางรถไฟมาถึงเมืองต่าง ๆ เรื่อยมา ตั้งแต่อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่ ก็ได้มีคนจีนรุ่นใหม่โยกย้ายจากกรุงเทพฯ และภาคกลางขึ้นมาสมทบและทำการค้าแข่งขันกับคนจีนรุ่นดั้งเดิม ในช่วงเวลานี้ทุนการค้าเดิมจึงเริ่มมีขีดจำกัดในการขยายตัว ประกอบกับมีความต้องการทุนของพ่อค้าคนจีนรุ่นใหม่ ดังนั้นทุนเงินกู้จึงขยายบทบาทออกไปอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งการออกเงินกู้โดยพ่อค้าคนจีนรุ่นดั้งเดิมบางตระกูลกลายเป็นกิจการหลักแทนการค้าไป และก็เป็นแหล่งสนองความต้องการทุนเรื่อยมา ทุนเงินกู้และทุนการค้าจึงเติบโตไปพร้อม ๆ กันในระยะนี้

ความสะดวกในการขนส่งสินค้าทางรถไฟทำให้พ่อค้าสามารถส่งสินค้าลงไปยังที่ตลาดกรุงเทพฯ ได้มากขึ้นกว่าสินค้าดั้งเดิมจำพวกของป่า ครั่ง สินค้าใหม่ที่ส่งไปได้แก่ ข้าว พืชผล สุกกร ไม้กระดาน ซึ่งจะเห็นได้ว่าสินค้าบางประเภทต้องการการแปรรูปเสียก่อน เช่น ข้าวสารและไม้กระดาน ทั้งนี้โรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตจึงเปิดดำเนินการขึ้นอย่างกว้างขวางในช่วงเวลานี้พร้อมกันกับการเกิดขึ้นของโรงงานอุตสาหกรรมที่

ผลิตสนองความต้องการบริโภคของท้องถิ่นแทนการสั่งซื้อจากกรุงเทพฯ ซึ่งเมื่อบวกค่าขนส่งทางรถไฟแล้วแพงกว่าการผลิตในท้องถิ่นเอง กลุ่มทุนที่เข้ามามีบทบาทในอุตสาหกรรมดังกล่าวมาแล้วนี้ทั้งพ่อค้าคนจีนรุ่นดั้งเดิมและรุ่นใหม่ ความต้องการทุนที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นนี้นอกจากจะได้จากการกั๊ยมพ่อค้าเงินกู้แล้ว อีกช่องทางหนึ่งคืออาศัยการค้าฝิ่นเถื่อนเป็นหนทางสะสมทุนในช่วงเวลาสั้น ๆ

เมื่อทางรถไฟมาถึงเมืองเชียงใหม่ เป็นช่วงเวลาเดียวกับที่ตลาดต่างประเทศต้องการสินค้าโภคภัณฑ์มากเนื่องจากสงครามโลกครั้งที่ ๑ เฝิงเสิร์จลีนลง ชาวจึงกลายเป็นสินค้าส่งออกที่ภาคเหนือส่งไปขายยังกรุงเทพฯ เพื่อส่งออก การค้าข้าวที่เฟื่องฟูขึ้น ค่านหนึ่งก็ทำให้ที่นาที่อุดมสมบูรณ์และอยู่ใกล้เขตเมืองหรือสถานีรถไฟมีค่าเพิ่มสูงขึ้น อีกค่านหนึ่งก็ผลักดันให้กลุ่มผู้มีทุนทำการแสวงหาที่ดินด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การซุกเหมืองฝายเข้าไปในที่ดินรกร้าง การรับจำนองที่ดิน เป็นต้น กลุ่มที่สนใจแสวงหาและสมรสที่ดินในระยะนั้นมีทั้งเจ้านายฝ่ายเหนือ ซึ่งใช้วิธีการซุกเหมืองฝายและพ่อค้าคนจีนรุ่นดั้งเดิมซึ่งใช้ทุนทั้งในการซุกเหมืองฝายและออกเงินรับจำนองที่ดิน แต่ต่อมาเมื่อตลาดต่างประเทศเริ่มซบเซาลงประมาณ พ.ศ. ๒๔๗๐ เป็นต้นมา การผลิตและการค้าข้าวในภาคเหนือก็ไต่ตกต่ำลง จนมีผลกระทบให้ชาวนาจำนวนมากต้องตกเป็นหนี้ กระทั่งสูญเสียที่ดินแก่พ่อค้าเงินกู้ไปในที่สุด ในขณะที่พ่อค้าคนจีนหันมาสะสมความมั่งคั่งในรูปของที่ดินและชาวนาส่วนหนึ่งแก้ปัญหาโดยการอพยพไปบุกเบิกที่ดินเพาะปลูกในพื้นที่ที่รกร้างห่างไกลออกไปหรืออพยพไปยังอำเภออื่นจังหวัดอื่นนี้ ระยะเดียวกันบริษัทบริติช อเมริกันโทแบคโก (บี เอ ที) ผู้ผลิตบุหรี่รายใหญ่ในกรุงเทพฯ ประสบกับปัญหาวัตถุดิบนำเข้ามีราคาแพง จึงได้เริ่มเข้ามาส่งเสริมการปลูกยาสูบในภาคเหนือเป็นการสนองวัตถุดิบราคาถูกให้กับตนเอง ยาสูบจึงนับเป็นพืชไร่นานาชาติที่เข้ามาส่งเสริมการปลูกเพื่อขายของชาวนาภาคเหนือ กิจกรรมเกี่ยวกับยาสูบกลายเป็นช่องทางให้กลุ่มผู้มีทุนและผู้ที่ต้องการแสวงหาทุนที่ไม่ใช่พ่อค้าคนจีน ได้เข้ามาแสวงหารายได้และสะสมจนกลายเป็นกลุ่มทุนที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่ง สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะประการแรกกิจกรรมยาสูบเป็นเรื่องที่ต้องเกี่ยวข้องกับชาวนาและผลิตในเขตชนบท พ่อค้าคนจีนไม่คุ้นเคยกับการเกษตรจึงไม่สนใจเข้าแข่งขัน ประการที่สอง บริษัท บี เอ ที ให้การ

สนับสนุนด้านการเงินแก่เจ้าของโรงบม ด้วยเหตุนี้เองจึงเกิดกลุ่มผู้มีทุนที่ไม่ใช่พ่อค้าคนจีน
ขึ้น โดยผ่านการสะสมทุนขั้นต้นที่ไม่ใช่การค้าทั่วไปและการออกเงินกู้ ซึ่งมีพ่อค้าคนจีน
ควบคุมกิจการส่วนใหญ่เอาไว้แล้ว

๓. ระยะเวลาสงครามโลกครั้งที่ ๒ และหลังสงครามฯ พ.ศ. ๒๔๘๕ - ๒๕๐๓

การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจทุนนิยมโดยรัฐ ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๐ - ๒๔๘๕
ซึ่งใช้มาตรการแทรกแซงระบบเศรษฐกิจทั้งในทางการค้าและอุตสาหกรรม อีกทั้งกีดกันพ่อ
ค้าคนจีนออกจากระบบการค้า พร้อมทั้งสนับสนุนการค้าของคนไทยแทน ได้ส่งผลกระทบ
โดยตรงต่อการแสวงหาทุนของกลุ่มพ่อค้าคนจีนในภาคเหนือ เฉพาะในระยะเวลาสงครามโลก
ครั้งที่ ๒ เท่านั้น เพราะมีเพียงพ่อค้าคนจีนบางส่วนที่ต้องอพยพไปจากถิ่นที่อาศัยและทิ้งกิจ
การไว้ให้คนใกล้ชิดค้ำดูแลแทน หากแต่พ่อค้าคนจีนรุ่นดั้งเดิมซึ่งกลมกลืนเข้ากับคนไทยพื้นเมือง
ได้แล้วกลับฉวยโอกาสสะสมทุนจากการกักตุนสินค้าและเก็งกำไรสะสมทรัพย์สินไว้เป็นทุนหลัง
สงครามเลิกต่อไป

นโยบายเศรษฐกิจทุนนิยมโดยรัฐ ได้สร้างเครือข่ายธุรกิจการค้าและการผลิต
ภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาลขึ้น กิจการเหล่านี้ได้ตั้งสาขาของตนในภาคเหนือขึ้น โดย
ใช้พ่อค้าคนไทยภาคกลางและข้าราชการในท้องถิ่นเป็นตัวแทนดำเนินการ ซึ่งก็ได้ขยาย
โอกาสการสะสมทุนให้แก่พ่อค้าที่ไม่ใช่คนจีนมากยิ่งขึ้น แต่ทว่าโอกาสนี้ก็ค่อยหมดไปเมื่อมี
ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในกรุงเทพฯ ในปลายทศวรรษ ๒๔๙๐ กลุ่มนักการเมืองที่
ขึ้นมาใช้อำนาจใหม่ต้องการสร้างฐานเศรษฐกิจของตนให้มั่นคงผลก็คือความร่วมมือระหว่าง
นายทุนพ่อค้าคนจีนกับผู้มีอำนาจอิทธิพลทางการเมืองกลุ่มใหม่ เข้ามามากักกันธุรกิจที่ได้รับการ
สนับสนุนจากรัฐบาลไปในที่สุด และเมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการรัฐประหารและ
มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับสหรัฐอเมริกา การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยมีการวาง
แผนก็ได้เริ่มต้นขึ้น และนำไปสู่การพัฒนาที่เปิดโอกาสให้แก่การเติบโตของทุนเอกชนอย่าง
เต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นทุนในท้องถิ่น ส่วนกลางและทุนต่างชาติ

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ตลาดต่างประเทศเริ่มต้องการวัตถุดิบทรัพยากร
 ราคาสินค้าเหล่านี้จึงสูงขึ้นและกระตุ้นการค้าระหว่างประเทศให้ฟื้นตัวขึ้นตามมา การค้า
 ของพ่อค้าในภาคเหนือก็ได้รับประโยชน์จากภาวะฟื้นตัวทางเศรษฐกิจนี้เช่นกัน คือ สามารถ
 ส่งออกสินค้าวัตถุดิบที่สะสมไว้ระหว่างสงคราม เช่น ไม้ซุง หนังสัตว์ และขยายกิจการใหม่ๆ
 เช่น เหมืองแร่เพื่อสนองความต้องการทรัพยากร เมื่อเป็นเช่นนี้ระบบเศรษฐกิจภายในท้อง
 ถิ่นก็พลอยฟื้นตัวติดตามกันมา และกระตุ้นให้การค้า การผลิตในอุตสาหกรรมขั้นต้นดำเนิน
 ต่อไปได้ แต่แบบแผนการแสวงหาทุนของกลุ่มนายทุนพ่อค้าท้องถิ่นก็ยังคงมีลักษณะเช่นเดียว
 กับในระยะก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ กล่าวคือเป็นการสะสมทุนผ่านการค้า การออกเงินกู้
 และการผลิตในอุตสาหกรรมขั้นต้น เพียงแต่ว่ารูปแบบวิธีการอาจเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เช่น
 กิจการเงินกู้ของบางตระกูลเปลี่ยนจากการออกเงินกู้เป็นการดำเนินธุรกิจการเงินผ่านระบบ
 ตัวแทนธนาคารพาณิชย์แทน

แต่พร้อม ๆ กันกับความพยายามของกลุ่มทุนพ่อค้าท้องถิ่นในอันที่จะสร้างความ
 มั่นคงให้ตระกูลของตน ทุนจากกรุงเทพฯก็เริ่มแทรกเข้ามาผ่านธุรกิจการเงินในรูปแบบของสาขา
 ธนาคารพาณิชย์ ซึ่งในระยะแรกนั้นไม่สามารถแข่งขันกับระบบตัวแทนธนาคารของทุนท้อง
 ถิ่นได้ นอกจากนั้นมีทุนจากกรุงเทพฯและภาคกลางบางส่วนแทรกเข้ามาในกิจการค้าและ
 การลงทุนทั่วไป

๔. การขยายตัวของทุนท้องถิ่นภายใต้เศรษฐกิจทุนนิยม พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๒๓

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภาคเหนือภายใต้แผนพัฒนาฯ ได้ผนวกเอาระบบ
 เศรษฐกิจทุนนิยมภาคเหนือเข้ากับระบบเศรษฐกิจทั้งประเทศอย่างสมบูรณ์ กล่าวคือ ถนน
 และทางหลวงแผ่นดินสายต่าง ๆ ทั่วภาคเหนือที่ได้เริ่มก่อสร้างมาตั้งแต่ระยะท้ายของแผน
 พัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ (๒๕๐๔ - ๒๕๐๙) ได้เชื่อมโยงพื้นที่ทั่วไปในชนบทเข้ากับเมืองต่าง ๆ
 ในภาค และเข้ากับกรุงเทพฯ การคมนาคมขนส่งโดยรถโดยสารและรถบรรทุกเข้ามาหนุน
 เสริมการขนส่งทางรถไฟ การแลกเปลี่ยนสินค้าทางการเกษตรและวัตถุดิบอื่น ๆ กับสินค้า

สำเร็จรูปจากกรุงเทพฯทำให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แต่เนื่องจากผลผลิตส่วนใหญ่ในภาคเหนือเกือบทั้งหมดเป็นผลผลิตทางการเกษตรและทรัพยากรขั้นต้น การผลิตในภาคอุตสาหกรรมที่มีอยู่เป็นอุตสาหกรรมแปรรูป ผลผลิตทางการเกษตรและวัตถุดิบขั้นต้น ตรงกันข้ามกับการผลิตในภาคอุตสาหกรรมของกรุงเทพฯ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากนโยบายของรัฐในการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า ดังนั้นสภาพการแลกเปลี่ยนก็คือ ภาคเหนือทำการผลิตสินค้าเกษตรและทรัพยากรเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าอุตสาหกรรมนำเข้าและผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าจากกรุงเทพฯ ภาคเหนือยังคงฐานะเป็นตลาดระบายสินค้าสำเร็จรูปจากกรุงเทพฯ

ในความสัมพันธ์ลักษณะนี้ ทุนพ่อค้าท้องถิ่นจึงต้องเป็นฝ่ายตั้งรับการขยายตัวของทุนอุตสาหกรรมจากส่วนกลาง และถูกกำหนดให้เป็นผู้รับช่วงสินค้าจากผู้แทนจำหน่ายในกรุงเทพฯ มีฐานะเป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้านั้น ๆ ในท้องถิ่น เพื่อทำหน้าที่ขยายตลาดสินค้าและติดตามการซื้อระบบขนส่ง

ขณะเดียวกันการเงินจากส่วนกลางก็ได้เข้าครอบงำทุนเงินกู้ท้องถิ่นผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ ทุนเงินกู้ท้องถิ่นจำต้องเปลี่ยนรูปแบบของธุรกิจโดยการก่อตั้งบริษัทเงินทุนและหลักทรัพย์ ซึ่งสามารถสอดแทรกเข้าไปในช่องว่างที่ธนาคารพาณิชย์จากส่วนกลางไม่สามารถเข้าถึงในความต้องการทุนหรือสินเชื่อภายในท้องถิ่น ซึ่งอาจต้องการการกู้ยืมนอกกระเปาะธนาคารพาณิชย์ เช่น การค้าประกันเงินกู้ควยบุคคล การกู้เงินวงเงินสูงในระยะเวลาดสั้น ๆ การจำนองทรัพย์สินที่ธนาคารพาณิชย์ไม่ยอมรับ เป็นต้น แต่ในทางปฏิบัติโดยเฉพาะในระยะหลัง ๆ มานี้ ทุนเงินกู้ท้องถิ่นก็จำต้องพึ่งพายอมรับการร่วมทุนกับทุนการเงินจากส่วนกลางในที่สุด ส่วนทุนเงินกู้อีกส่วนหนึ่งที่ไม่ได้เข้าอยู่ในระบบก็ยังคงมีบทบาทอยู่ในธุรกิจปัจจุบัน ทุนเงินกู้ทั้งสองส่วนนี้ส่วนแต่มีบทบาทเป็นตัวหลอกล่อแก่นักทุนนิยมท้องถิ่น

แม้ว่าทุนพ่อค้าและทุนเงินกู้ท้องถิ่นจะไม่สามารถดำรงความเป็นอิสระจากทุนการเงินและทุนอุตสาหกรรมส่วนกลางได้ ทุนท้องถิ่นก็ยังสามารถอาศัยภาวะที่เศรษฐกิจและ

สังคมกำลังเติบโต ลงทุนในการค้าที่มีขนาดใหญ่ เสริมทุนในกิจการให้มากขึ้น และขยาย
 ทุนไปในธุรกิจบริการประเภทใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นรองรับการเติบโตของชุมชนและการท่องเที่ยว
 เช่น โรงแรม สถานบันเทิง แหล่งเริงรมย์ ตลอดจนศูนย์การค้า ห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่
 โรงพยาบาล โรงเรียนอาชีวศึกษา เป็นต้น

ดังนั้น ท่ามกลางระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่เติบโต และภายใต้การขยายตัวของ
 ทุนอุตสาหกรรมและการเงินจากกรุงเทพฯและต่างชาติ ทุนท้องถิ่นจึงถูกลดบทบาทลงไปและ
 ทำหน้าที่เป็นทุนนายหน้าให้แก่ทุนที่ใหญ่โตและเข้มแข็งกว่าเหล่านั้น

ผลของการศึกษา อาจจะสรุปและตรวจสอบสมมติฐานของวิทยานิพนธ์ซึ่งกำหนด
 ไว้ในตอนต้นได้ดังต่อไปนี้

๑. การศึกษานี้ได้แสดง ข้อมูลต่าง ๆ เป็นกรณีสนับสนุนข้อสมมุติฐานที่ว่า นายทุน
 พ่อค้า เน้นการใช้รูปแบบการค้าและการให้เงินกู้ เป็นวิธีการสะสมทุนขั้นต้น ทั้งนี้เพราะกลุ่ม
 ทุนดังกล่าวเป็นกลุ่มที่ผูกขาดทุน และช่องทางสะสมทุนในท้องถิ่น แม้ว่าในบางช่วงเวลาจะมี
 การปรับเปลี่ยนการแสวงหาทุนในกิจการอื่น ๆ แต่การศึกษาก็ได้พบว่ารายได้จากกิจการอื่นๆ
 ก็เป็นรองจากรายได้ที่มาจากการค้า และการออกเงินกู้

๒. การศึกษานี้พบว่าทุนท้องถิ่นยังคงเป็นทุนการค้าและทุนเงินกู้โดยมีการลงทุนไป
 ในภาคอุตสาหกรรมเพียงเล็กน้อย เหตุผลที่สำคัญก็คือ ประการที่หนึ่ง การผลิตอุตสาหกรรม
 ขั้นต้นและการใช้เครื่องจักรไอน้ำในภาคเหนือเริ่มขึ้นช้ากว่าอุตสาหกรรมขั้นต้นในกรุงเทพฯ
 ถึง ๒๐ ปี เป็นผลให้การผลิตอุตสาหกรรมขั้นต้นในภาคเหนือถูกจำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะใน
 คำนการแปรรูปวัตถุดิบซึ่งเป็นเพียงอุตสาหกรรมขนาดเล็กที่ใช้ทุนและเทคโนโลยีไม่มากนัก
 เพราะไม่สามารถแข่งขันอุตสาหกรรมในส่วนกลางได้ ประการที่สอง ทุนอุตสาหกรรมและ
 ทุนการเงินจากกรุงเทพฯได้แทรกแซงเข้ามาในระบบเศรษฐกิจภาคเหนือในขณะที่ทุนท้องถิ่น
 ยังไม่เข้มแข็งพอ ทุนจากส่วนกลางจึงสามารถจำกัดบทบาทของทุนท้องถิ่นให้ทำหน้าที่เป็น
 ตัวแทนจำหน่ายสินค้าอุตสาหกรรมในท้องถิ่น เพราะสามารถจัดการธุรกิจการกระจายสินค้า

และระบบซื้อเงินผ่อนได้ดีกว่าพ่อค้าจากกรุงเทพฯ ในระบบการเงินจากส่วนกลางก็ได้เข้าครอบงำและจำกัดให้ทุนท้องถิ่นเป็นเพียงทุนการเงินระดับท้องถิ่นที่ดำเนินกิจการในรูปแบบบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์

๓. การศึกษานี้พบว่า ทุนท้องถิ่นค่อย ๆ สูญเสียความเป็นอิสระมากขึ้น เมื่อระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นผูกพันเข้ากับระบบเศรษฐกิจของประเทศ และในที่สุดก็ต้องพึ่งพิงทุนจากภายนอกยิ่งขึ้น เพราะทุนอุตสาหกรรมจากส่วนกลาง ได้เข้ามาจำกัดบทบาทของทุนท้องถิ่นแม้ว่าบางช่วงเวลาท้องถิ่นจะได้พยายามแสวงหาช่องทางขยายกิจการออกไป แต่ก็ต้องเผชิญกับขนาดของตลาดที่จำกัด ขณะที่ต้องลงทุนซื้อเครื่องจักรราคาสูง ทำให้ทุนท้องถิ่นต้องพึ่งพาทุนและเทคโนโลยีจากส่วนกลางและต่างประเทศ เพื่อให้เพียงพอสำหรับการดำเนินธุรกิจในตลาดที่มีขนาดใหญ่กว่าตลาดท้องถิ่น และใช้เทคโนโลยีที่ซับซ้อนและทันสมัย

๔. การศึกษานี้พบว่า นโยบายของรัฐในช่วงเวลาต่าง ๆ ได้สร้างเงื่อนไขภายนอกที่สำคัญให้กับการสะสมทุนขั้นต้นของนายทุนพ่อค้าท้องถิ่น ได้แก่ หนึ่ง นโยบายการจัดเก็บภาษีอากรโดยพ่อค้าคนจีนในสมัยก่อนและหลังการจัดการปฏิรูปการปกครองของรัฐบาลกรุงเทพฯ สอง นโยบายการค้าเสรี ซึ่งให้อิสระแก่พ่อค้าโดยไม่มีข้อกีดกันการค้าใด ๆ ทำให้พ่อค้าได้ประโยชน์และทำการสะสมทุนขั้นต้นได้เต็มที่ สาม นโยบายการสร้างทางรถไฟสายเหนือช่วยให้พ่อค้าคนจีนได้เปรียบพ่อค้าเชื้อชาติอื่น ๆ และควบคุมการค้าระหว่างกรุงเทพฯ กับภาคเหนือได้ สี่ นโยบายพัฒนาประเทศโดยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและรัฐสร้างโครงสร้างเศรษฐกิจพื้นฐาน ช่วยเอื้ออำนวยให้พ่อค้าท้องถิ่นได้รับความสะดวกในการลงทุนในกิจการค้า การบริการ และกิจการเงินกู้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย